

«ПОГОДЖЕНО»

Прокурор _____

(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

Про підозру мені повідомлено, повідомлення про підозру та пам'ятка про процесуальні права та обов'язки вручені, права підозрюваного оголошені та роз'яснені.

Підозрюваний _____

(підпис, ініціали, прізвище)

« ___ » год. « ___ » хв. « ___ » _____ 20 __ року

Повідомлення про підозру вручив:

Слідчий _____

(посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

УДК [343.98:343.6](477)

О. П. Шайгуро

ЗНАРЯДДА ТА ЗАСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕНАЛЕЖНИМ ВИКОНАННЯМ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ АБО ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Визначено знаряддя та засоби вчинення злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. На основі дослідження матеріалів кримінальних справ показано їх відсоткове відношення.

З інтенсивним розвитком науки і техніки збільшується різноманітність знарядь і засобів, призначених для досягнення злочинного результату. Часто з'являються зовсім нові їх види, що являють собою більшу суспільну небезпеку порівняно з традиційними. Дослідженню цих питань присвятили свої роботи Р. С. Белкін, Л. Д. Гаухман, М. А. Гельфер, В. І. Гуров, П. С. Дагель, О. С. Денисова, Д. А. Корецький, В. М. Кудрявцев, В. О. Образцов, А. А. Піонтковський, В. І. Сахаров, В. Ю. Шепітько та ін. Однак питання знарядь і засобів злочину, пов'язаного з неналежним виконанням професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, залишилися поза увагою. Тому метою цієї роботи є визначення вказаних елементів криміналістичної характеристики досліджуваного злочину.

Знаряддя і засоби вчинення суспільно небезпечного діяння не включені в диспозицію ст. 140 Кримінального кодексу України, проте це не зменшує їхнього значення, оскільки вони належать до

фактичних обставин злочину. Крім цього, на підставі їх вивчення можна висувати припущення щодо ряду інших обставин, які підлягають встановленню у справі. І ще одним досить тонким моментом є те, що в багатьох випадках їх застосування при вчиненні злочину підсилює відповідальність в ході призначення покарання, але в контексті досліджуваної норми вони, як виняток, відіграють більше роль пом'якшувальних обставин.

Природно, що в теорії криміналістики не створено повного переліку знарядь і засобів злочину, оскільки з розвитком інших наук з'являються нові їх види і форми. Як правило, вони створюються для досягнення корисної мети, проте згодом використовуються злочинцями в незаконній діяльності. Будь-які предмети стають знаряддями або засобами залежно від місця, часу, умов та інших обставин злочину.

В одній із найбільш узагальнених класифікацій знарядь і засобів злочину пропонується поділити їх виходячи з таких ознак:

1) за частотою кримінального використання: використовувані неодноразово і одноразово (вибуховий пристрій, отрута, наркотичний засіб);

2) за енергетичними характеристиками: механічної, термічної, вибухової, радіаційної, хімічної дії тощо (отрути, наркотичні засоби та інше). Для знарядь злочину характерна саме механічна дія, спрямована на збільшення сили або її концентрації, решта всіх предметів, речовин і сил належить до засобів вчинення злочину і в основу поділу лягають саме ті їх корисні властивості, які використовує злочинець у своїй діяльності;

3) за походженням: природні і штучні;

4) за функціями і роллю в процесі злочину: необхідні, що означає «приєднання» знарядь і засобів до діяння, коли без їхнього використання взагалі неможливо добитися злочинного результату; супутні, коли використані знаряддя і засоби лише створюють умови для здійснення посягання, але самі не спричиняють безпосередньої дії на предмет;

5) по відношенню до категорії «зброя»: є зброєю чи ні [1, с. 34–35].

Знаряддя і засоби вчинення злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням своїх професійних обов'язків медичними або фармацевтичними працівниками, слід розглядати через медичні вироби, фармацевтичну продукцію та пов'язані з цим обладнання тощо.

Медичні вироби визначені законодавцем в п. 2 Порядку державної реєстрації медичної техніки та виробів медичного призначення як прилади, комплекси, системи, обладнання, апарати, інструменти, пристрої, імплантанти, приладдя, матеріали або інші вироби, в тому числі інвазивні медичні вироби; медичні вироби для діагностики *in vitro*; медичні вироби, що не досягають основної передбачуваної мети в організмі людини або на ньому за допомогою фармакологічних, імунобіологічних або метаболічних засобів, але функціям яких такі вироби можуть сприяти; медичні вироби,

які використовуються як окремо, так і в поєднанні між собою, включаючи програмні засоби, необхідні для їх належного використання, з метою забезпечення:

- профілактики, діагностики, лікування, спостереження або полегшення стану пацієнта у разі захворювання, травми, каліцтва або їх компенсації;
- дослідження, заміни або видозмінювання структури (анатомії) органів, тканин чи фізіологічних процесів;
- контролю процесу запліднення [2].

На думку А. О. Олефір, медичні вироби – вироби медичного призначення, медична техніка, що спеціально призначені для застосування окремо, в поєднанні між собою, з комплектувальними виробами, з метою використання у цілях охорони здоров'я для профілактики, діагностики, лікування, полегшення стану особи у разі захворювання, травми, каліцтва, інших патологічних, фізіологічних станів або як компенсація недоліку органу, фізичної вади; забезпечення спостереження, реабілітації, видозмінювання структури органів, тканин, процесів, проведення медичних процедур, досліджень медичного та лабораторного характеру з метою поліпшення функціонування органів, тканин людини; контроль над процесом запліднення, внутрішньоутробного розвитку плода [3, с. 196].

Самостійні поняття медичної техніки, виробів медичного призначення відсутні в українському законодавстві. Вироби медичного призначення – інструменти, імплантати, матеріали, засоби, що мають невисокий рівень технологічної складності, не передбачають існування джерела живлення та обслуговують потреби сфери охорони здоров'я. Медична техніка – це апаратура, обладнання, прилади, пристрої, засоби програмного забезпечення, пересувні амбулаторії чи лабораторії, що мають відповідний рівень технологічної складності, функціонують від джерела живлення і обслуговують потреби сфери охорони здоров'я. Спеціальні матеріали – засоби, без яких неможливе використання за цільовим призначенням виробів медичного призначення, медичної техніки, та які постачаються з ними в єдиному комплекті та є їх невід'ємною частиною [3, с. 196].

Крім цих видів медичних виробів існують ще комплектувальні вироби – вироби і пристрої, призначені як складові частини для безпосереднього застосування в комплексі з певними медичними виробами відповідно до їх функціонального призначення [2].

Звужуючи обсяг поняття «медична техніка», А. П. Чуприков та Ю. І. Марков окремо розглядають категорії в курсі дослідження загальної проблеми медичної техніки та розмежовують медичну техніку і медичний інструментарій [4, с. 4]. Дана позиція є досить обґрунтованою, оскільки, в першу чергу, відповідає етимології слова «техніка», де її основною ознакою є те, що вона здатна самостійно виконувати частину роботи людини.

Загальну класифікацію медичної техніки наводить О. В. Баєва: медичні інструменти; шприци та голки всіх призначень; механічні апарати для діагностики та терапії; ендоскопічні прилади та апарати; стерилізаційне, дезінфекційне та дистилаційне обладнання; апарати для наркозу, штучного дихання та кисневої терапії; обладнання для лікарських кабінетів та операційних залів; обладнання для стоматологічних кабінетів; електромедичні прилади та апарати; рентгенівські прилади та приладдя; офтальмологічні апарати, прилади та окулярна оптика; прилади та інструментарій для обладнання медичних лабораторій; радіологічна діагностична і терапевтична техніка; ортопедичні вироби; рентгенологічні трубки; пересувні медичні амбулаторії та лабораторії [5, с. 4].

Класифікаційні ознаки медичних виробів А. О. Олефір поділила: залежно від ступеня безпеки – на I, IIa, IIб, III категорії; залежно від обсягів виготовлення – масового виготовлення і за приписом лікаря, що призначені виключно для однієї особи; залежно від джерела походження – основні та модифікації основних медичних виробів; залежно від суб'єкта використання – в закладах охорони здоров'я, особами в побутових умовах; за призначенням – лікування, діагностика, профілактика, стимулювання, загальне призначення [3, с. 193].

Таким чином, до знарядь і засобів вчинення злочинів, пов'язаних з неналежним виконанням своїх професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, належать:

1) вироби медичного призначення – вата, марля, бинти та аналогічні вироби; кетгут хірургічний стерильний, аналогічні стерильні матеріали для накладання швів і стерильні адгезиви для тканин для хірургічного закриття ран; стерильні хірургічні або стоматологічні кровоспинні засоби, що розсмоктуються (гемостатики); зубні цементи та інші стоматологічні матеріали для пломбування зубів; цементи для реконструювання (відновлення) кісток; санітарні сумки та набори для надання першої допомоги; розчини для догляду за контактними лінзами та аналогічні вироби; рентгенівські фотоплівки сенсibilізовані, неекспоновані, з будь-яких матеріалів; концентрати для приготування діалізуючого розчину (сухі та рідкі); бутлі, пляшки та аналогічні вироби для лікарських засобів, крові, біологічних рідин; сечоприймачі, калоприймачі; різні типи сосок та аналогічні вироби для дітей; рукавички хірургічні та оглядові з гуми; бандажні вироби доопераційні та післяопераційні; ампули; пляшки, флакони, виготовлені із скляних трубок для транспортування або упакування фармацевтичних продуктів; стерилізатори медичні, хірургічні або лабораторні; окуляри та інші оптичні вироби; мікроскопи; лазери, крім лазерних діодів, терапевтичний, імпульсний, внутрішньопорожнинний, для внутрішньосудинного опромінення крові, низькоінтенсивний для опромінення крові, локальної дії тощо; нирки штучні (апарат штучної нирки, діалізатори та інші складові частини, приладдя штучної нирки); шини та інші пристрої для лікування переломів; деталі для протезування зубів;

протези очей, інші штучні частини тіла; серцеві стимулятори, крім частин і приладдя; термометри медичні тощо;

2) медична техніка – механічні апарати для діагностики та терапії; ендоскопічні прилади та апарати; стерилізаційне, дезінфекційне та дистиляційне обладнання; апарати для переливання крові; обладнання для лікарських кабінетів та операційних залів; апарати для озонотерапії, кисневої та аерозольної терапії, штучного дихання, реанімації та інша апаратура для дихальної терапії; обладнання для стоматологічних кабінетів; електромедичні прилади та апарати; рентгенівські прилади; офтальмологічні апарати; апарати для обладнання медичних лабораторій; радіологічна діагностична і терапевтична техніка; пересувні медичні амбулаторії та лабораторії тощо;

3) медичний інструментарій – шприци та голки всіх призначень, скальпелі, ножі, ножиці, пили, долота, остеотомі, кусачки, анатомічні, хірургічні пінцети, цапки для білизни, тупі і гострі гачки, великі розширювачі рани (дзеркала), корнцанги, затискачі (типу Кохера, Більбота, Холстеда, «Москіт» тощо), голкотримачі різних систем, катетери, зонди, бужі, канюлі, дренажні системи та подібні інструменти, інструменти для вимірювання тощо;

4) комплектувальні вироби;

5) спеціальні матеріали;

6) фармацевтична продукція – залози та інші органи, призначені для органотерапевтичних цілей, висушені, подрібнені або не подрібнені у порошок; гепарин та його солі; кров людей, тварин, виготовлена для терапевтичного, профілактичного або діагностичного застосування; сироватки імунні (антисироватки), інші фракції крові та модифіковані імунологічні продукти; лікарські засоби тощо;

7) обладнання, інструменти та інші предмети, речовини, що використовуються для виробництва, виготовлення, зберігання, транспортування, відпуску, утилізації та знищення фармацевтичної продукції – діючі та допоміжні субстанції, пакувальні матеріали, лабораторне та інше обладнання, спеціальний одяг тощо.

Усе це далеко не повний перелік можливих знарядь і засобів вчинення злочинів, що досліджуються, однак цілком здатний відіграти орієнтуючу роль для осіб, які проводять розслідування.

Досліджені матеріали кримінальних справ свідчать, що знаряддями і засобами вчинення цієї категорії злочинів були:

а) вироби медичного призначення (стерильні матеріали для накладання швів, хірургічного закриття ран, набори для надання першої допомоги тощо) – 26 %;

б) медична техніка (апарати для діагностики та терапії, переливання крові, реанімації та інша апаратура) – 24,5 %;

в) медичний інструментарій (шприци, голки, скальпелі) – 27,5 %;

г) фармацевтична продукція (кров людей, сироватки імунні, лікарські засоби тощо) – 21,5 %;

д) інше – 0,5 %.

Список літератури: 1. Денисова А. С. Уголовно-правовое значение орудий и средств совершения преступления / А. С. Денисова. – Оренбург : ИПК Газпромнефть, 2005. – 140 с. 2. Порядок державної реєстрації медичної техніки та виробів медичного призначення: постанова Кабінету Міністрів України від 9 листоп. 2004 р. № 1497 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1497-2004-p>. 3. Олефір А. О. Вироби медичного призначення і медична техніка як предмет державних закупівель у сфері охорони здоров'я / А. О. Олефір // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. – № 2 (5). – С. 189–197. 4. Чуприков А. П. Навчальна програма «Медична і лабораторна техніка» (для спеціалістів, магістрів) / А. П. Чуприков, Ю. І. Марков. – К. : МАУП, 2005. – 18 с. 5. Баєва О. В. Навчальна програма «Медична техніка» (для бакалаврів) / О. В. Баєва. – К. : МАУП, 2009. – 21 с.

Надійшла до редколегії 17.05.2012

Определены орудия и средства совершения преступлений, связанных с ненадлежащим выполнением профессиональных обязанностей медицинским или фармацевтическим работником. На основе исследования материалов уголовных дел показано их процентное соотношение.

Instruments and facilities of committing crimes, related to the improper implementation of professional duties by a medical or pharmaceutical worker, are certain. On the basis of research of criminal cases materials their percent correlation is shown.

УДК 343.98

А. М. Щербаковський

ЕТАПИ ТА ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ

Запропоновано три етапи перевірки інформації про економічні злочини. Наведені джерела, в яких міститься інформація, та засоби їх отримання під час проведення оперативно-розшукових заходів.

У сучасних умовах ринкової економіки значну роль відіграють питання боротьби з економічною злочинністю. Однією з актуальних проблем сьогодні є своєчасне та обґрунтоване порушення кримінальних справ у випадках скоєння злочинів, пов'язаних з економічною діяльністю. Особливістю економічних злочинів є те, що протиправні корисливі дії вчиняються особами з використанням легальних форм господарської діяльності чи повноважень з контролю за цією діяльністю [1, с. 15]. Злочинним діям надається вигляд господарських правопорушень. Таким чином, економічні злочини посягають водночас на встановлені норми у сфері господарювання та норм кримінального закону у сфері охорони господарських відносин. Специфіка економічного злочину полягає в тому, що він є, як правило, певною складовою технології злочинного

© Щербаковський А. М., 2012